

AGNIESZKA KŁYSIK-URYSZEK*

Łódź

ŚCIEŻKA ROZWOJU INWESTYCJI (KONCEPCJA IDP) DOŚWIADCZENIA POLSKI

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest określenie sytuacji inwestycyjnej Polski w kontekście koncepcji *Investment Development Path* Johna Harry'ego Dunninga. Głównym wskaźnikiem, który został poddany analizie, jest syntetyczny wskaźnik NOI (*Net Outward Investment*), będący różnicą między skumulowaną wartością wypływających a napływających bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) do danego kraju. Badanie przeprowadzono na podstawie danych NBP za lata 1995–2012.

Otrzymane wyniki pokazują, że choć Polska nadal jest importerm BIZ netto, to, szczególnie w ostatnich latach, dynamika eksportu kapitału w formie BIZ przewyższa dynamikę napływu BIZ do Polski. Można więc stwierdzić, że polska gospodarka znajduje się u progu trzeciej fazy ścieżki rozwoju inwestycji. Jest to proces spodziewany nie tylko ze względu na rosnącą skalę integracji gospodarki z rynkami międzynarodowymi, ale także z tytułu wzrostu i rozwoju samej gospodarki.

Słowa kluczowe: model IDP, NOI, pozycja inwestycyjna Polski, bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ)

* Agnieszka Kłysik-Uryszek, dr, Katedra Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki, e-mail: aklysik@uni.lodz.pl.

Wprowadzenie

Proces transformacji i rozwoju gospodarki Polski, trwający nieprzerwanie od ponad 20 lat, a także integracja z UE umożliwiły włączenie się w sieć międzynarodowych powiązań gospodarczych. Jednym z jej przejawów są intensywne procesy migracji kapitału, w tym bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ). Spodziewanym efektem rozwoju jest zmiana przewag komparatywnych i zwiększenie napływu coraz bardziej kapitałochłonnych i zaawansowanych technologicznie inwestycji bezpośrednich, a także stopniowe zwiększanie eksportu kapitału w formie BIZ. W tym kontekście przydatny okazuje się syntetyczny wskaźnik NOI (*Net Outward Investment*), który można wykorzystać do określenia fazy rozwoju gospodarki – zgodnie z modelem *Investment Development Path* (IDP) Johna Henry’ego Dunninga, w kolejnych fazach rozwoju gospodarczego zmienia się pozycja inwestycyjna gospodarki, a co za tym idzie – wartości wskaźnika NOI.

Celem artykułu jest określenie sytuacji inwestycyjnej Polski w zakresie bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Punktem wyjścia badania jest model IDP, a głównym wskaźnikiem, który został poddany analizie, wskaźnik NOI. Okres badawczy, to jest lata 1995–2012, wynika z dostępności porównywalnych danych. Badanie przeprowadzono, opierając się na danych Narodowego Banku Polskiego (NBP) pochodzących z bilansu płatniczego i statystyk dotyczących pozycji inwestycyjnej Polski.

Wyniki badań pokazują, że choć Polska jest importerskim netto, to coraz większe jest zaangażowanie polskich przedsiębiorstw w inwestycje za granicą. Można wskazać, że polska gospodarka znajduje się u progu trzeciej fazy ścieżki rozwoju inwestycji (IDP). Potwierdza to również model matematyczny – badanie funkcji trendu wskaźnika NOI. Jest to proces spodziewany nie tylko ze względu na rosnącą skalę integracji gospodarki z rynkami międzynarodowymi, ale także z tytułu wzrostu i rozwoju samej gospodarki.

Artykuł został podzielony na dwie główne części. W pierwszej przedstawiono model IDP, w drugiej omówiono wyniki badań strumienia napływających i odpływających z Polski bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz kształtowanie się wskaźnika NOI, także w odniesieniu do PKB. Główne wnioski zaprezentowano w zakończeniu.

Rozwój gospodarczy a bezpośrednie inwestycje zagraniczne – model IDP

Proces rozwoju i wzrostu gospodarczego, szczególnie w warunkach globalizacji, przyczynia się do zmiany pozycji konkurencyjnej poszczególnych państw na arenie międzynarodowej, a co za tym idzie – także wielkości i struktury strumienia bezpośrednich inwestycji zagranicznych napływających i odpływających z gospodarki. Początkowo kraje nisko rozwinięte przyciągają BIZ wykorzystujące lokalne zasoby surowcowe i tanią siłę roboczą, a same nie podejmują inwestycji za granicą. Wraz z procesem industrializacji i przesuwania się przewag komparatywnych z gałęzi pracochłonnych do kapitałochłonnych zmieniają się motywy lokowania BIZ. W krajach najwyżej rozwiniętych inwestorzy poszukują zasobów strategicznych, takich jak dostęp do technologii, zaplecza badawczego, kapitału ludzkiego. Jednocześnie zakumulowane w gospodarce aktywa stają się podstawą do skutecznej ekspansji międzynarodowej przedsiębiorstw krajowych.

Prawidłowość ta została zbadana i opisana przez J.H. Dunninga¹ pod nazwą *Investment Development Path* (IDP model). Głównym miernikiem wykorzystanym do oceny poziomu rozwoju gospodarczego w kontekście pozycji inwestycyjnej jest syntetyczny wskaźnik NOI (*net outward investment*) będący różnicą między skumulowaną wartością wypływających a napływających bezpośrednich inwestycji zagranicznych w danym kraju. Wraz z rozwojem – podzielonym na pięć faz – jego spodziewane wartości ulegają znaczącym zmianom² (poglądowo przedstawiono to na rysunku 1).

W fazie pierwszej następuje stopniowy, jednak powolny wzrost napływu BIZ do danej gospodarki. Inwestycje te są głównie nastawione na wykorzystanie aktywów naturalnych kraju. Odpływ BIZ praktycznie nie występuje – przedsiębiorstwa krajowe nie są jeszcze gotowe na podejmowanie najbardziej aktywnych form internacjonalizacji. Wartość wskaźnika NOI w tej fazie przyjmuje wartości ujemne – początkowo bliskie zeru, a z czasem stopniowo zwiększające się.

¹ J.H. Dunning, *Explaining the international direct investment position of countries: towards a dynamic or developmental approach*, "Weltwirtschaftliches Archiv" 1981, no. 117; J.H. Dunning, R. Narula, *The Investment Development Path revisited: some emerging issues*, w: *Foreign direct investment and governments. Catalysts for economic restructuring*, red. J.H. Dunning, R. Narula, Routledge, London–New York 1996.

² J.H. Dunning, S.M. Lundan, *Multinational enterprises and the global economy*, 2nd ed., Edward Elgar, Cheltenham, UK 2008; M. Gorynia, J. Nowak, R. Wolniak, *Poland's Investment Development Path: in search of a synthesis*, "International Journal of Economic Policy in Emerging Economies" 2009, vol. 2, no. 2.

W fazie drugiej następuje dalszy, coraz bardziej intensywny napływ inwestycji bezpośrednich do gospodarki, nastawionych na zdobycie rynku i wykorzystanie tanich zasobów (głównie pracy). Zmienia się struktura gospodarki krajowej – rośnie udział kapitałochłonnych gałęzi produkcji: chemikaliów, metali i wyrobów metalowych, urządzeń elektrycznych, a także przetwarzania żywności oraz branży włókienniczej i odzieżowej³. Pojawiają się również pierwsze próby ekspansji zagranicznej przedsiębiorstw krajowych. Wartości wskaźnika NOI nadal są ujemne i zmniejszają się, jednak pod koniec tej fazy dynamika tego spadku wyraźnie spowalnia⁴. Jest to wynikiem systematycznego wzrostu wartości wpływu BIZ z gospodarki.

W fazie trzeciej następuje dynamiczny wzrost wartości BIZ podejmowanych przez przedsiębiorstwa krajowe. Ich dynamika przewyższa dynamikę napływu BIZ, dzięki czemu wartość wskaźnika NOI – choć nadal ujemna – zaczyna stopniowo wzrastać. Gospodarki krajów w trzeciej fazie IDP zaliczane są do grona uprzemysłowionych, których konkurencyjność w coraz większym stopniu budowana jest na bazie innowacji i wykwalifikowanej siły roboczej, a nie tylko na inwestycjach⁵. Z tego bezpośrednio wynika kolejna zmiana motywów lokowania BIZ – w tej fazie inwestorzy wybierają konkretną gospodarke, przede wszystkim poszukując możliwości poprawy globalnej efektywności całej korporacji.

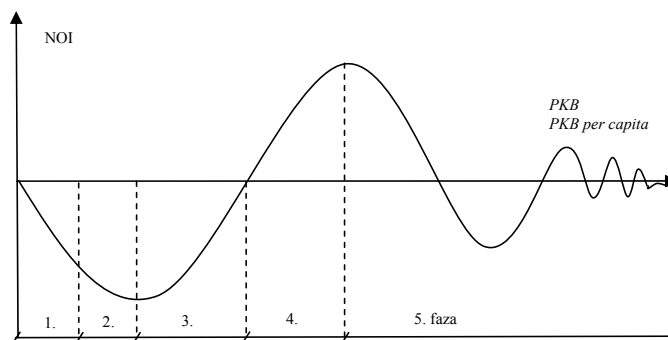
W fazie czwartej strumień inwestycji wpływających z gospodarki wzrasta szybciej niż napływ inwestycji, skutkiem czego wartości wskaźnika NOI przyjmują wartości dodatnie. Gospodarka staje się zatem eksporterem kapitału netto. Jej atuty lokalizacyjne dla BIZ koncentrują się wokół zakumulowanych aktywów niematerialnych (technologii, *know-how*, wiedzy itp.), a całość gospodarki postrzegana jest jako rozwinięta. Wyróżnia się również innowacyjnością oraz wysokimi wydatkami na badania i rozwój.

Faza piąta jest charakterystyczna dla najwyżej rozwiniętych, innowacyjnych gospodarek opartych na wiedzy. Następuje dalszy dynamiczny wzrost zarówno napływających, jak i wpływających BIZ. W zależności od chwilowej przewagi jednych lub drugich zmienia się wartość wskaźnika NOI – zasadniczo jednak jego wartości oscylują około zera.

³ S. Ferencikova Sr., S. Ferencikova Jr., *Outward investment flows and the development Path. The case of Slovakia*, "Eastern European Economics" 2012, vol. 50, no. 2, s. 85–111.

⁴ Następuje załamanie linii trendu: wcześniej następował dynamiczny spadek wartości wskaźnika NOI, a od tego momentu dynamika ta ulega osłabieniu.

⁵ S. Ferencikova Sr., S. Ferencikova Jr., *Outward investment...*

Rys. 1. Wartość wskaźnika NOI w kolejnych fazach rozwoju ścieżki inwestycji

Źródło: J.H. Dunning, R. Narula, *The Investment Development Path revisited: some emerging issues*, w: *Foreign direct investment...*, s. 2.

Sumując, podstawą określenia pozycji inwestycyjnej jest przede wszystkim wartość i tendencja do zmian wskaźnika NOI. O przejściu do kolejnych faz decyduje również układ przewag lokalizacyjnych posiadanych przez daną gospodarkę, a więc i struktura branżowa napływających inwestycji. Gdy pomimo wzrostu wartości wychodzących BIZ gospodarka nadal przyciąga inwestorów głównie w tradycyjnych, pracochłonnych branżach poszukujących zbytu lub tańszych zasobów, należy usytuować ją w drugiej fazie ścieżki inwestycyjnej niezależnie od wartości odpływu kapitału w formie BIZ czy wartości PKB⁶.

Model IDP doczekał się wielu weryfikacji empirycznych, ale i rozszerzeń oraz uzupełnień⁷. Jednym z najciekawszych jest włączenie do modelu handlu zagranicznego. Zdaniem J.H. Dunninga, struktura handlu wykazuje podobne

⁶ Sytuację taką zaobserwowano w Hiszpanii – gospodarka długo nie mogła przejść do trzeciej fazy internacjonalizacji ze względu na utrzymującą się atrakcyjność inwestycyjną dla inwestorów w tradycyjnych gałęziach przemysłu.

⁷ J.H. Dunning, *The investment development cycle revisited*, "Weltwirtschaftliches Archiv" 1986, no 122; J.H. Dunning, *Alliance capitalism and global business*, Routledge, London–New York 1997; J.H. Dunning, R. Narula, *Transpacific direct investment and the Investment Development Path. The record assessed*, "Essays in International Business" 1994, no. 10; J.H. Dunning, R. Narula, *The Investment Development Path revisited: some emerging issues*, w: *Foreign direct investment...*; J.H. Dunning, R. Narula, *The Investment Development Path revisited*, w: J.H. Dunning, *Theories and paradigms of international business activity. The selected essays of John H. Dunning, Volume 1*, Edward Elgar, Cheltenham, UK and Northampton 2002; J. Clegg, *The United Kingdom: a par excellence two-way direct investor*, w: *Foreign direct investment...*; S. Lall, *The Investment Development Path: some conclusions*, w: *Foreign direct investment...*; J. Durán, F. Úbeda, *The Investment Development Path: a new empirical approach*, "Transnational Corporations" 2001, no. 10 (2); J. Durán, F. Úbeda, *The Investment Development Path of newly developed countries*, "International Journal of the Economics of Business" 2005, no. 12 (1).

tendencje do zmian w relacji do wzrostu gospodarczego, jak inwestycje bezpośrednie⁸ i stanowi ich istotne uzupełnienie. Zaobserwowano, iż ścieżce rozwoju towarzyszy stopniowa zmiana struktury eksportu. W fazie pierwszej opiera się on głównie na surowcach, produktach naturalnych i nisko przetworzonych, natomiast fazę piątą charakteryzuje eksport produktów wysoko przetworzonych, kapitałointensywnych i innowacyjnych.

Międzynarodowa pozycja inwestycyjna Polski a ścieżka rozwoju inwestycji

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne stanowią jeden z typów przepływów kapitałowych składających się w całości na międzynarodową pozycję inwestycyjną kraju. W Polsce najszersze statystyki na ten temat publikuje NBP na podstawie bilansu płatniczego. Inwestycje polskich przedsiębiorstw odnotowywane są po stronie aktywów bilansu, a napływający do Polski kapitał – po stronie pasywów⁹. Podobnie ujmowany jest drugi strumień – inwestycje portfelowe. Składają się na nie transakcje dotyczące dłużnych i udziałowych papierów wartościowych, a także pochodnych instrumentów finansowych, dokonywane przez NBP, instytucje rządowe i samorządowe, sektor bankowy oraz pozostałe podmioty rynkowe z nierezydentami. Pozycję inwestycyjną tworzą także pozostałe inwestycje zagraniczne (podobnie jak poprzednie strumienie występują zarówno po stronie aktywów, jak i pasywów), to jest na przykład udzielone lub otrzymane kredyty handlowe, pozostałe kredyty i pożyczki, gotówka, rachunki bieżące, lokaty i depozyty oraz pozostałe należności i pasywa zagraniczne. Stronę aktywów pozycji inwestycyjnej domykają jeszcze oficjalne aktywa rezerwowe występujące w formie złota monetarnego, SDR-ów, pozycji rezerwowej w Międzynarodowym Funduszu Walutowym, należności w walutach wymiennalnych oraz pozostałych należności.

Udział wpływających bezpośrednich inwestycji zagranicznych w strukturze polskich aktywów zagranicznych wzrastał regularnie od około 2% w 1995 roku do ponad 26% w 2012 roku. Szczególnie dynamiczny wzrost jest odnotowywany od 2004 roku (w tym roku udział BIZ w sumie aktywów wynosił niewiele ponad

⁸ Osobno model ten funkcjonuje w literaturze pod nazwą TDP – *Trade Development Path*. Zob.: J.H. Dunning, Ch.-S. Kim, J.-D. Lin, *Incorporating trade into the Investment Development Path. A case study of Korea and Taiwan*, "Oxford Development Studies" 2001, vol. 29, no. 2.

⁹ Wszelkie przepływy zwiększające stan należności nierezydentów wobec podmiotów polskich odnotowywane są po stronie aktywów, a przepływy zwiększające zasób kapitału w Polsce (zwiększające zobowiązania rezydentów wobec nierezydentów) odnotowywane są po stronie pasywów.

4%), to jest od momentu wstąpienia Polski do UE. Podobną tendencję można zauważyć w zakresie napływających do Polski inwestycji bezpośrednich, choć ich udział w łącznej wartości pasywów był w całym badanym okresie wyższy niż po stronie aktywów: wzrastał od około 7% w 1995 roku do około 40% w 2004 roku, a następnie utrzymywał się w przedziale od 40% do 45% (najwyższą wartość – 44,8% – zanotowano w 2007 roku).

Wartości zarówno napływających, jak i wypływających z Polski BIZ systematycznie wzrastały, choć z różną dynamiką (tabela 1). Skumulowana wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce wzrastała średnio o kilkanaście procent rocznie – początkowo (w latach 1995–2000) szybciej, w latach kryzysu wolniej (lata 2001–2003 oraz 2008–2009). Dynamika przyrostu wartości polskiego kapitału ulokowanego za granicą była przeciętnie dużo wyższa, co nie dziwi, zważywszy na niższe wartości BIZ wychodzących w stosunku do napływających. Procentowo największy przyrost polskich BIZ zanotowano w latach 2005–2006, to jest bezpośrednio po przystąpieniu Polski do UE. Może to świadczyć o wykorzystaniu szansy, jaką polskim przedsiębiorcom stworzyło włączenie do jednolitego rynku europejskiego. Warto zauważyć, że kolejny znaczący przyrost stanu polskich BIZ w 2010 roku wynika ze zmiany sposobu zaliczania przepływów kapitałowych wewnątrz korporacji, a nie z rzeczywistego zwiększenia strumienia inwestycji.

Tabela 1

Wartości i dynamika polskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz inwestycji zagranicznych w Polsce w latach 1995–2012

	Polskie inwestycje bezpośrednie za granicą		Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce	
	stan (mln zł)	dynamika (%)	stan (mln zł)	dynamika (%)
1	2	3	4	5
1995	1 331	18,4	19 357	109,6
1996	2 114	58,8	32 961	70,3
1997	2 385	12,8	51 317	55,7
1998	4 081	71,1	78 704	53,4
1999	4 249	4,1	108 167	37,4
2000	4 219	-0,7	141 810	31,1
2001	4 612	9,3	164 423	15,9
2002	5 591	21,2	185 492	12,8
2003	8 022	43,5	216 487	16,7

1	2	3	4	5
2004	10 021	24,9	259 432	19,8
2005	20 571	105,3	296 376	14,2
2006	41 889	103,6	366 089	23,5
2007	51 907	23,9	434 423	18,7
2008	71 362	37,5	486 643	12,0
2009	83 533	17,1	527 881	8,5
2010	131 735*	57,7	639 176	21,1
2011	169 697	28,8	677 316	6,0
2012	178 305	5,1	714 779	5,5

* Wzrost wartości polskich inwestycji bezpośrednich za granicą od 2010 r. wiąże się z uwzględnieniem nowych danych o niektórych pozostałych należnościach od podmiotów powiązanych oraz ze zmianą w zakresie klasyfikacji należności od „siostr” z grupy kapitałowej. Wcześniej pomniejszały one zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce, natomiast od 2010 r. zostały włączone do polskich inwestycji bezpośrednich. Zmiany te są zgodne z nowymi standardami statystyki międzynarodowej przyjętymi przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NBP.

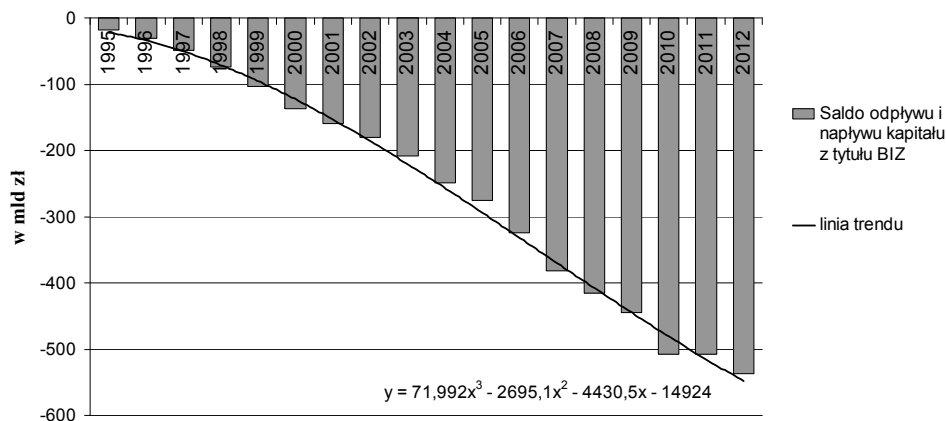
W całym badanym okresie Polska była importerm kapitału z tytułu BIZ. Jednak relacje wartości (w ujęciu bezwzględny) wpływających i napływających do Polski BIZ bardzo się zmieniały. W 1995 roku napływ czternastokrotnie¹⁰ przewyższał wpływ BIZ. W kolejnych latach relacja ta zwiększała się. Do 2001 roku inwestorzy zagraniczni zainwestowali łącznie blisko 36 razy więcej kapitału niż inwestorzy polscy za granicą. Od tego momentu jednak tendencja zmieniła się i polskie inwestycje stopniowo zaczęły „nadganiać”. Świadczy to o przejściu Polski do drugiej fazy ścieżki rozwoju inwestycji. Warto zauważyć, że polskie przedsiębiorstwa w coraz większym stopniu angażowały się w inwestycje zagraniczne, głównie w poszukiwaniu rynków zbytu¹¹.

W roku 2012 skumulowana wartość zagranicznych inwestycji w Polsce wyniosła niespełna 715 mld zł, a polskich inwestycji zagranicznych – nieco ponad 178 mld zł. Przewaga tych pierwszych była zatem jedynie czterokrotna.

Zgodnie z przypuszczeniami wynikającymi z założeń modelu IDP, wartości wskaźnika NOI (to jest salda zobowiązań i należności polskiej gospodarki z tytułu BIZ) przyjmowały wartości ujemne (rysunek 2).

¹⁰ W 1994 r. przewaga ta była „zaledwie” ośmiokrotna.

¹¹ Zob. A. Kłysik-Uryszek, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne przedsiębiorstw działających w Polsce – wstępne wyniki badań*, Prace i Materiały Instytutu Handlu Zagranicznego nr 31, Gdańsk 2012, s. 631–643.

Uwaga: dopasowanie tej funkcji trendu do wartości empirycznych mierzone współczynnikiem R^2 wyniosło 99,6%.

Rys. 2. NOI – saldo bezpośrednich inwestycji zagranicznych dla Polski w latach 1994–2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NBP.

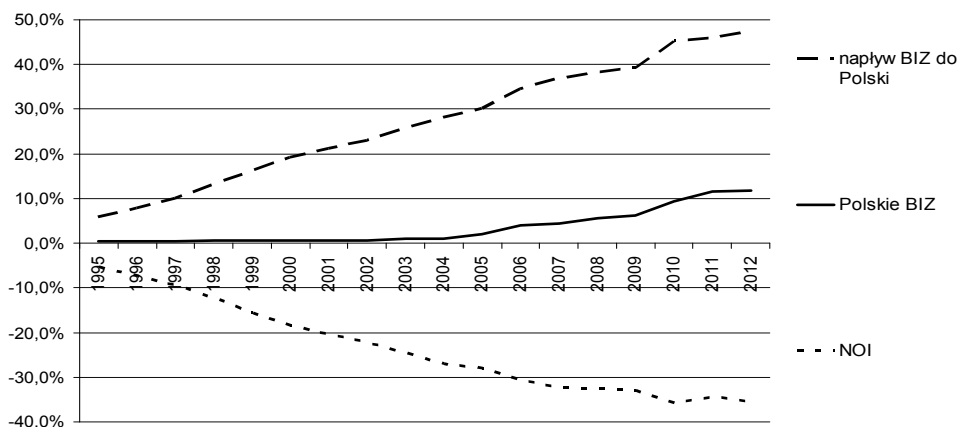
Warto jednak zauważyć, że – również zgodnie z przypuszczeniami – wystąpiły zmiany tendencji kształtowania się wskaźnika NOI. Początkowo jego wartość malała szybciej, w ostatnich latach badanego okresu – wolniej. Dla uzyskania matematycznego potwierdzenia zmiany własności tendencji wykorzystano funkcję trendu, która przybrała następującą postać:

$$y = 71,992x^3 - 2695,1x^2 - 4430,5x - 14924.$$

Badanie zmienności funkcji wskazało wystąpienie punktu zwrotnego, który można interpretować jako moment zmiany trendu w połowie 2007 roku. Oznacza to, że w okresie wcześniejszym wartości wskaźnika malały statystycznie „szybciej” niż w okresie późniejszym. Jest to zgodne z koncepcją IDP J.H. Dunninga i sugeruje przechodzenie gospodarki do kolejnej, trzeciej fazy ścieżki rozwoju inwestycji.

Dynamikę zmian wartości i salda inwestycji odzwierciedla również przedstawiona na rysunku 3 ich relacja do PKB. W połowie lat dziewięćdziesiątych XX wieku wartość BIZ w Polsce stanowiła niespełna 6% PKB, a wartość polskich inwestycji zagranicznych – niespełna 0,4%. Choć w kolejnych latach oba wskaźniki rosły, to jednak napływ kapitału wzrastał szybciej – w 2003 roku jego udział w PKB przekroczył 25%, podczas gdy wartość wypływu BIZ osiągnęła poziom zaledwie 1% PKB. Okres od 2004 roku (to jest od momentu wstąpienia Polski do UE) charakteryzował się dalszym wzrostem inwestycji w Polsce,

a także zwiększeniem dynamiki polskich inwestycji zagranicznych. W 2012 roku relacja kapitału zagranicznego w Polsce do PKB wyniosła 47,5%, a polskich inwestycji za granicą do PKB – blisko 12%.

Rys. 3. Relacja wartości wskaźnika NOI, bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce i polskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych do PKB

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NBP i GUS.

Na rysunku 3 zaprezentowano również kształtowanie się wartości wskaźnika NOI w relacji do PKB. Zauważyć można, że do 2007 roku trend był wyraźnie spadkowy, a od 2007 uległ „spłaszczeniu” – wartości wskaźnika nadal spadały, jednak dużo wolniej niż w poprzednich latach. Wzmacnia to tezę o zmianie tendencji w kształtowaniu pozycji inwestycyjnej Polski i przechodzeniu do trzeciej fazy IDP.

Dodatkowo warto również zwrócić uwagę na strukturę branżową inwestycji napływających do Polski. Jest ona odzwierciedlaniem atutów lokalizacyjnych gospodarki oraz kształtowania się jej przewag komparatywnych. Inwestorzy wybierają bowiem te branże, które pozwalają im na osiągnięcie największych korzyści, a jednocześnie sami wpływają na to, które dziedziny gospodarki rozwijają się najprężniej. Inwestycje skumulowane pokazują, które branże dotychczas były atrakcyjne, napływające natomiast te, które aktualnie odgrywają lub będą odgrywać istotną rolę w gospodarce. Zatem porównanie struktury inwestycji skumulowanych i napływających pozwoli określić kierunek zmian.

Tabela 2

Wartości i struktura napływu oraz stanu bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce w 2011 roku

Opis	Napływ kapitału w postaci BIZ do Polski w 2011 r.		Skumulowana wartość BIZ w Polsce na koniec 2011 r.	
	mln zł	%	mln zł	%
Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo	274,8	0,5	2 687,8	0,4
Górnictwo i wydobywanie	1 259,6	2,3	2 934,9	0,4
Przetwórstwo przemysłowe	5 351,2	9,6	215 457,1	31,8
Artykuły spożywcze, napoje i wyroby tytoniowe	1 019,2	1,8	41 931,7	6,2
Wyroby tekstylne i odzież	322,9	0,6	1 697,1	0,3
Drewno, papier, poligrafia i reprodukcja	920,1	1,6	15 296,1	2,3
Chemikalia i wyroby chemiczne	290,9	0,5	13 242,4	2,0
Wyroby farmaceutyczne	1 671,5	3,0	5 206,3	0,8
Wyroby z gumy i tworzyw sztucznych	1 687,6	3,0	19 151,3	2,8
Metale oraz metalowe wyroby gotowe	1 770,8	3,2	30 210,9	4,5
Komputery, wyroby elektroniczne i optyczne	-2 231,9	-4,0	8 495,3	1,3
Urządzenia telekomunikacyjne i elektronika	-1 249,3	-2,2	4 116,8	0,6
Pozostałe maszyny i urządzenia	575,9	1,0	8 040,5	1,2
Pojazdy samochodowe, przyczepy i naczepy	1 107,3	2,0	28 639,2	4,2
Pozostały sprzęt transportowy	1 010,6	1,8	4 293,5	0,6
Statki powietrzne i kosmiczne, urządzenia powiązane	712,1	1,3	2 522,2	0,4
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze	8 392,9	15,0	23 870,2	3,5
Budownictwo	9 012,1	16,1	39 360,1	5,8
RAZEM PRZEMYSŁ	24 057,2	43,0	283 480,7	41,9
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów	6 058,9	10,8	98 903,0	14,6
Transport i gospodarka magazynowa	-162,5	-0,3	8 479,5	1,3
Informacja i komunikacja	-2 917,1	-5,2	27 640,3	4,1
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	14 249,1	25,5	142 867,2	21,1
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	2 691,3	4,8	47 617,1	7,0
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	10 417,7	18,6	52 832,0	7,8
Usługi administrowania i działalność wspierająca	2 761,3	4,9	8 197,8	1,2
RAZEM USŁUGI	33 278,8	59,5	392 165,5	57,9
Niekalsyfikowane	-1 718,5	-3,1	-1 018,7	-0,2
OGÓLEM	55 892,4	100	677 315,1	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NBP.

Dane przedstawione w tabeli 2 dowodzą, że w polskiej gospodarce (w której inwestorzy zagraniczni stanowią istotną część) zachodzą strukturalne zmiany.

W skumulowanej strukturze BIZ dominują branże wskazywane jako charakterystyczne dla drugiej fazy rozwoju gospodarki: branża spożywcza, wyroby z gumy i tworzyw sztucznych, branża motoryzacyjna, a także metalowa i chemiczna. Jednak coraz większy napływ BIZ notuje się w przemysłach średniowysokiej techniki¹² (na przykład farmaceutyka, elektronika, przemysł lotniczy), co jest warunkiem niezbędnym do rozwoju gospodarki i przejścia do trzeciej fazy modelu IDP.

Istotną zmianą świadczącą o rozwoju polskiej gospodarki jest rosnący udział inwestycji w sektorze usługowym. Na szczególną uwagę zasługuje wzrost zainteresowania zaawansowanymi usługami opartymi na wykwalifikowanej kadrze (pośrednictwo finansowe, doradztwo i obsługa biznesu) kosztem mało nowoczesnego handlu.

Podsumowanie

Stopniowy rozwój gospodarczy i procesy integracyjne zachodzące w okresie objętym analizą spowodowały znaczne zmiany struktury i układu przewag komparatywnych polskiej gospodarki. Z państwa transformującego się Polska stała się uprzemysłowionym krajem rozwiniętym. To w znacznym stopniu wpłynęło na skalę międzynarodowych powiązań kapitałowych, a także zmianę międzynarodowej pozycji inwestycyjnej Polski, szczególnie w obszarze BIZ. Polska gospodarka, choć nadal jest importerem kapitału netto, staje się w coraz większym stopniu także eksporterem kapitału w formie BIZ. Tendencje te są spodziewane i zgodne z modelem ścieżki rozwoju inwestycji (IDP). Szczegółowe analizy wskazują, że pierwsza faza rozwoju inwestycji zakończyła się w pierwszych latach XXI wieku. Obecnie polska gospodarka znajduje się u progu trzeciej fazy. Świadczy o tym zmiana dynamiki oraz struktury napływu i odpływu BIZ (tempo przyrostu polskich inwestycji zagranicznych przewyższyło tempo napływu BIZ), co znajduje odzwierciedlenie w zmianie tendencji kształtowania się wskaźnika NOI.

¹² Według klasyfikacji OECD.

Bibliografia

- Clegg J., *The United Kingdom: a par excellence two-way direct investor*, w: *Foreign direct investment and governments. Catalysts for economic restructuring*, red. J.H. Dunning, R. Narula, Routledge, London–New York 1996.
- Dunning J.H., *Alliance capitalism and global business*, Routledge, London–New York 1997.
- Dunning J.H., *Explaining the international direct investment position of countries: towards a dynamic or developmental approach*, “Weltwirtschaftliches Archiv” 1981, Nr. 117.
- Dunning J.H., Kim Ch.-S., Lin J.-D., *Incorporating trade into the Investment Development Path. A case study of Korea and Taiwan*, “Oxford Development Studies” 2001, vol. 29, no. 2.
- Dunning J.H., Lundan S.M., *Multinational enterprises and the global economy*, 2nd ed., Edward Elgar, Cheltenham, UK 2008.
- Dunning J.H., Narula R., *The Investment Development Path revisited: some emerging issues*, w: *Foreign direct investment and governments. Catalysts for economic restructuring*, red. J.H. Dunning, R. Narula, Routledge, London–New York 1996.
- Dunning J.H., Narula R., *The Investment Development Path revisited*, w: J.H. Dunning, *Theories and paradigms of international business activity. The selected essays of John H. Dunning. Volume 1*, Edward Elgar, Cheltenham, UK and Northampton 2002.
- Dunning J.H., Narula R., *Transpacific direct investment and the Investment Development Path. The record assessed*, “Essays in International Business” 1994, no. 10.
- Dunning J.H., *The investment development cycle revisited*, “Weltwirtschaftliches Archiv” 1986, Nr. 122.
- Durán J., Úbeda F., *The Investment Development Path of newly developed countries*, “International Journal of the Economics of Business” 2005, no. 12 (1).
- Durán J., Úbeda F., *The Investment Development Path: a new empirical approach*, “Transnational Corporations” 2001, no. 10 (2).
- Gorynia M., Nowak J., Wolniak R., *Poland's Investment Development Path: in search of a synthesis*, “International Journal of Economic Policy in Emerging Economies” 2009, vol. 2, no. 2.
- Kłysik-Uryszek A., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne przedsiębiorstw działających w Polsce – wstępne wyniki badań*, Prace i Materiały Instytutu Handlu Zagranicznego nr 31, Gdańsk 2012.
- Lall S., *The Investment Development Path: some conclusions*, w: *Foreign direct investment and governments. Catalysts for economic restructuring*, red. J.H. Dunning, R. Narula, Routledge, London–New York 1996.

www.nbp.pl/home.aspx?f=/publikacje/pib/pib.html (dostęp 5.04.2013).

www.nbp.pl/home.aspx?f=/statystyka/m_poz_inwest_pre.html (dostęp 5.04.2013).

www.stat.gov.pl (dostęp 5.04.2013).

INVESTMENT DEVELOPMENT PATH – THE CASE OF POLAND

SUMMARY

The aim of the article is to present Poland's Investment Development Path in the light of J.H. Dunning's IDP model. The main indicator that has been analyzed is a synthetic index NOI (Net Outward Investment) that is the difference between the cumulative value of the outward and inward foreign direct investment in the economy. The study was based on NBP data for the years 1995-2012.

The results show that while Poland is still a net importer of FDI, the dynamics of FDI outflows has exceeded the growth rate of FDI inflows into Poland's economy since 2007. Therefore, it can be noted that the Polish economy is on the threshold of the third phase of its investment development path. It is an expected process, not only because of the increasing scale of economic integration with international markets, but also for the growth and development of the economy itself.

Keywords: IDP model, NOI, investment position, foreign direct investment (FDI)